

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 4, December 2017, p. 750-763

Received	Reviewed	Published	Doi Number
22.10.2017	24.11.2017	25.12.2017	10.18298/ijlet.2165

The Impact of Loanwords in a Language: Example the Word "Cousin"

Mustafa YILDIZ¹ & Ayşe YAMAN²

ABSTRACT

This study has been carried out in order for Turkish preservice teachers to determine the conceptual framework of the word "cousin" and to reveal its cognitive structures and thus to conclude the impact of loanwords on language with reference to the loanword "cousin". Qualitative research method was applied in this study. Data was obtained from 99 Turkish preservice teachers'. The free word association test were used as data collection instruments. The data collected were subject to content analysis. Based on the categories, frequency was provided. The data collected through the study were divided in to 6 categories, which were stated as follows: relative, social activities, social life, emotions, different denotations and the origin of cousin. In addition, it was determined that they had some alternative concepts about "cousin".

Key Words: Cousin, loanword, free word association test

Kelime Ödünçlemenin Dile Etkisi: Kuzen Kelimesi Örneği

ÖZET

Bu çalışma, Türkçe öğretmen adaylarının "kuzen" kelimesiyle ilgili kavramsal çatılarını belirleyerek bilişsel yapılarını ortaya koymak ve bu doğrultuda ödünçleme bir kelime olan "kuzen"den hareketle ödünçlemelerin dile olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler toplam 99 öğretmen adayının katılımıyla toplanmıştır. Verilerin toplanmasında bağımsız kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Veriler içerik analizine göre düzenlenmiş, Türkçe öğretmen adaylarının "kuzen" kavramına vermiş oldukları cevaplar kodlanarak kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilere göre frekans değerleri verilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler toplam 6 kategori altında toplanmıştır. Bunlar: akraba, sosyal etkinlikler, sosyal hayat, duygular, farklı isimlendirmeler ve kuzenin kökenidir. Ayrıca katılımcıların belirlenen kategorilerden hareketle "kuzen" kavramıyla ilgili alternatif kavramlara sahip oldukları da görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kuzen, ödünçleme, bağımsız kelime ilişkilendirme testi

¹ Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, myildiss@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, ayse.yaman78@gmail.com

1. Giriş

İnsanoğlu, diğer topluluk ve kültürlerle iletişim kurmaya başladığı andan itibaren kelimelere ihtiyaç duymuştur. Ülkeler gelişirken birbiriyle kültür alışverişinde bulunmuş, bu alışveriş ülkelerin diline de yansımıştır. Günümüzde bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler insan yaşamında bir yandan yeni terim ve kavramları oluştururken diğer yandan da bu terim ve kavramlarla başka dilleri etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda diller; bilim, teknik, sanat, din, yönetim gibi alanlarla ilgili yabancı kelimeleri coğrafi yakınlık ve kültürel ilişkiler gibi çeşitli sebeplerle bünyelerine katmıştır.

Türkçe, tarihinin ilk dönemlerinden itibaren sosyal, ticari, kültürel sebeplerle iletişim hâlinde olduğu toplumlara kendi dilinden bazı kelimeler vermiş, aynı zamanda da birlikte yaşadığı toplumlardan birtakım kelimeler alarak kendi söz varlığına katmıştır. Dilimize bu yolla giren kelimeler incelendiğinde Türkçenin, Arapça, Farsça gibi Doğu dilleriyle; İngilizce, Fransızca, Rumca, İtalyanca gibi Batı dillerinden etkilendiği görülmektedir. Diller arasındaki bu alışveriş bir dilbilim terimi olan ödünçleme kavramı ile ifade edilmiştir.

Ödünçleme, bir dilin kendisinde olmayan kelime ve yapıları bir başka dilden alarak kendi kullanım alanına katmasıdır. Alınan dil öğeleri bazen özümsererek alındığı dilin ses ve şekil yapısına uydurulmaya çalışılırken, bazen de hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi kullanım alanına dâhil edilir (Paylan, 2015: 124). Örneğin Kristof Kolomb'un Haiti'de gördüğü ve salıncak yataklar anlamına gelen bir Kızıldereli kelimesi olan "hamaka", tüm dünyaya yayılmış ve İspanyolcada "hamaca", Fransızcada "hamac", Almancada "hängematte", Türkçede "hamak" biçiminde kullanılmaya başlanmıştır (Aksan, 2009: 137).

Bir dilin başka dillerle etkileşim hâlinde olup o dilden kelime alması yeni bir durum değildir. Bugün çeşitli dillere ait, elimizde bulunan yazılı ürünlerin en eskilerinde bile başka dillerden alınma öğelerin bulunduğu gözlenmektedir (Aksan, 2009: 137). Ödünçleme yoluyla geçmiş zamanlardan beri dilimize farklı kelimeler girmiştir. Ödünçlenen bu kelimelerden çoğu halk tarafından kabul edilmiş, dil içerisinde kendine kullanım alanı bulabilmiştir. Örnek: *müze, roman, ceket, namaz, sınıf, kelime, kâğıt* vb. Ancak günümüzde, iletişim araçların gücü, moda, özentisi, dil bilinci eksikliği gibi çeşitli sebeplerle diller arası ilişki ve buna bağlı olarak ödünçleme kelime sayısı artmıştır.

Diller arası kelime alışverişini çeşitli sebeplere bağlamak mümkündür. Diller arası kelime alışverişinin sebepleri aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır:

1. Sosyal hayattaki köklü değişiklikler,
2. Din ve medeniyet dairesindeki değişiklikler,
3. Tercüme faaliyetleri,
4. Alfabe değişiklikleri,
5. Geri kalmışlık,
6. Dil bilinci eksikliği,
7. Çok coğrafya değiştirmek,

8. Dilin türetme yapısının kısırlığı,
9. Bilimsel ve teknolojik yenilikler,
10. Özenti-kişilerin beğenilme arzusu (Aktaran: Durmuş, 2004: 2).

Türkçe, yabancı dillerden aldığı dil öğelerini bazen kendi ses ve şekil yapısına uydurmaya çalışırken, bazen de hiçbir değişiklik yapmadan olduğu gibi kullanım alanına dâhil etmiştir. Özellikle son yıllarda dilimize giren kelimelere karşılık bulmak mümkün olmamıştır. Karşılık bulunan kelimelerin ise çoğu halk tarafından benimsenmemiş ve kullanım alanı daralmıştır. *Balerin, fastfood, finish, reyting* gibi sözcükler bu duruma örnektir. Bu tür yabancı kelimeler dilimizin kavram alanını olumsuz yönde etkileyeceğinden mümkün olduğu kadar *kampüs-yerleşke, network-bilişim ağı, non-stop-duraksız* gibi kelimelerde olduğu gibi alıntı kelimelere Türkçe karşılıklar bulunup, bu konuda titiz davranılması gerekmektedir.

Türkçenin Batı kökenli diller ile arasındaki kelime alışverişi incelendiğinde Türkçeyi en çok etkileyen dilin Fransızca olduğu görülmektedir. Türkçe Sözlükte yer alan Fransızca kelime sayısı 4645' tir (Durmuş, 2004: 8). İki dil arasındaki etkileşim Tanzimat ile başlayıp maddi ve manevi kültürle ilgili birçok Fransızca kelimeyi dilimizin bünyesine katmıştır (Aksan; 2009: 47). Bu araştırmada ele alınan "kuzen" (Fr. cousin) kelimesi de dilimize Fransızcadan ödünçlenen bir kelimedir (<http://www.tdk.gov.tr>). Günlük hayatımıza yerleşmiş bir kelime olan "kuzen"; "amcaoğlu, amcakızı, dayıoğlu, dayıkızı, teyzeoğlu, teyzekızı, halaoğlu, halakızı" anlamındaki sekiz kelimenin yerini tutmaktadır. Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğüne bakıldığında karşımıza "teyze, dayı, hala veya amcanın erkek çocuğu, erkek yeğen, böle" ifadesi çıkmaktadır (TDK). Örnek: "*İçimizden birinin kuzeni Vedat kemanını piyanonun eşliğine sunmuş.*" (Selim İleri, Hayal ve Istrap, 78). Aynı zamanda Türkçe Sözlükte "Teyze, dayı, hala veya amcanın kız çocuğu, kız yeğen, böle." anlamına gelen kuzin kelimesi de yer almaktadır. "*Londra harikaydı, orda çok sevimli bir kuzinimle karşılaştım, benim bir kuzenimle evlenmiş.*" (Ferit Edgü, Dostlara Mektuplar, 52). Ancak günlük hayatta kuzin kelimesi kullanılmamaktadır. Bugün Türkçede "kuzen" ödünçlendiği dilden farklı olarak "kuzin" kelimesinin anlamını da bünyesine katarak cinsiyet ayrımı bulunmadan tek bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Son dönem şair ve yazarların eserlerinde kuzen kelimesi ile ilgili şu örneklerle rastlanır:

"*İkisi de kırmızı saçlı, galiba kuzen oluyolar.*" -Buket Uzuner, Uzun Beyaz Bulut (Gelibolu), 97; "*Ergin, Arif'in kuzeniyle nişanlısı, hani geçen yıl tutuklanmışlardı kızı, Ercan falan...*" -Nezihe Meriç, Toplu Öyküleri 2, 55; "*Cemil Ebruoğlu'nun büyük kuzeni Hüsrev Ebruzade Boğaz içindeki yalısının bahçesinde ölü bulunmuş.*" -Pınar Kür, Asılacak Kadın, 8; "*Bağdat Caddesi üzerindeki kahvelerde, kuzenleriyle kikir kikir, fıkır fıkır, dondurma yiyerek...*" -Ayşe Kulin, Sevdalinka, 16; "*Öğretmenin kuzeni dedirtiyor; fukara Abdullah nerden bilsin kuzenin ne demek olduğunu!*" -Fethi Naci, Yüzyılın Yüz Türk Romanı, 567 (<http://www.tdk.gov.tr>).

1. 2. Problem Durumu

Kelime ödünçlemesinin dile etkisi ve "kuzen" örneği konusu kapsamında belirlenen problem şu şekildedir:

"Başka dillerden kelime alımı, " kuzen" kelimesi bağlamında incelendiğinde dili hangi yönlerden etkiler?"

1. 3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkçeyi olumlu veya olumsuz açılardan etkileyen ödünçlemelerin dilimize olan etkisi ele alınmış ve Türkçe öğretmen adaylarının “bağımsız kelime ilişkilendirme testi” kullanılarak ödünç bir kelime olan “kuzen” kelimesi hakkındaki bilişsel yapılarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2000) göre, nitel araştırmalar bir olguyu ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeyi ve bu bakış açısına ait süreçleri ortaya koyup detaylı veri toplamayı amaçlayan bir süreçtir. Nitel araştırmalarda amaç, sayılar yoluyla genellenebilir sonuçlara ulaşmaktan ziyade araştırılan konu ile ilgili detaylı betimsel ve gerçekçi bir durum sunmaktır (s. 70).

2. 1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören toplam 99 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adayları çalışmaya katılmakta gönüllülük esasına göre seçilmişlerdir.

2. 2. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılacak olan testin katılımcılar tarafından samimi ve doğru bir şekilde cevaplandırılmaları varsayılmaktadır.
2. Veri toplama aracının “kuzen” kavramıyla ilgili tüm görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

2. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında okuyan 99 öğrenci ve “kuzen” kelimesi ile sınırlandırılmıştır.

2. 4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak bağımsız kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Bu teknikte öğretmen adaylarının “kuzen” kelimesi hakkındaki bilişsel yapıları hakkında detaylı veri toplanması amaçlanmıştır.

2. 4. 1. Bağımsız Kelime İlişkilendirme Testi

Kelime ilişkilendirme testi; öğrencinin bilişsel yapısını ve bu yapıdaki kavramlar arasındaki bağları, yani bilgi ağını çözümlmek, uzun dönemli hafızasındaki kavramlar arası ilişkilerin yeterli olup olmadığını tespit etmek amacıyla yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir (Atasoy, 2004; Bahar ve Kılıçlı, 2001). Kelime ilişkilendirme testleri literatürde birçok farklı amaç için kullanılmıştır. Öğrencilerin bilişsel yapılarını ortaya koyma, kavram yanlışlarını tespit etme ve kavramsal

değişimlerini belirleme gibi farklı öğrenme alanlarına yönelik olarak kelime ilişkilendirme testlerinden yararlanılmıştır (Bahar ve Özatlı, 2003; Ercan ve Taşdere, 2010). Bağımsız kelime ilişkilendirme testi, daha çok fen bilimleri alanında veri toplamak amacıyla kullanılsa da bu testin son dönemlerde sosyal alanlardaki çalışmalarda da kullanıldığını görmekteyiz (Bahar ve Kılıç, 2001; Işık, Taşdere ve Göz, 2011).

Biz de bu araştırmada Türkçe öğretmen adaylarına bağımsız kelime ilişkilendirme testini “kuzen” kelimesi temelinde uyguladık. “Kuzen” kelimesi bu testte uyarıcı kelime olarak sunulmuştur. Örnek bir sayfa düzeni aşağıdaki gibidir. Şekil 1’de kelime ilişkilendirme testi ile toplanan verilere katılımcılardan K7’ ye ait cevaplanmış bir örnek verilmiştir.

UYARICI KELİME: KUZEN

KUZEN-1 :.....

KUZEN-2 :.....

KUZEN-3 :.....

KUZEN-4 :.....

KUZEN-5 :.....

KUZEN-6 :.....

KUZEN-7 :.....

KUZEN-8 :.....

KUZEN-9 :.....

KUZEN-10:.....

İlgili cümle:.....

1- Aşağıya KUZEN kelimesiyle ilişkili zihninizde çağrışım yapan kelimeleri- kavramları 40 sn içinde yazınız.

KUZEN -1 :	Akraba
KUZEN -2 :	Hala
KUZEN -3 :	Teyze
KUZEN -4 :	Amca
KUZEN -5 :	Dayı
KUZEN -6 :	Sahbet
KUZEN -7 :	Arkadaş
KUZEN -8 :	Dost
KUZEN -9 :	Yardım
KUZEN -10 :	Kuzi

2- Yukarıdaki cevap kelimelerinizle ilgili 10 sn içinde bağlantılı bir cümle yazınız.

Kuzen, anne ve babanın kardeşlerinden birinin çocuğudur.

Şekil 1: K7'ye ait cevap kâğıdı

Kelime ilişkilendirme testinde anahtar kavramın yani "kuzen" kelimesinin yazılı olduğu formda kelime alt alta yeniden yazılmıştır. Katılımcıların zincirleme cevap riskini önlemek için anahtar kavramın alt alta yazılması yoluna gidilmiştir. Çünkü katılımcıların, testte anahtar kavrama karşılık cevapları yazdıktan sonra tekrar anahtar kavrama dönmeyip anahtar kavramın değil, kendi yazdığı cevabın çağrıştırdığı kelimeleri yazma ihtimalini bulunmaktadır (Kurt, 2013: 246). Şekil 1' de örneği verilen testte görüldüğü gibi kelime ilişkilendirme testi iki aşamadan oluşmaktadır:

Birinci aşamada, katılımcılara cevaplarını yazabilmeleri için verilen süre 40 saniyedir. Katılımcı, bu süre içerisinde uyarıcı kelimenin aklına getirdiği kavramları yazmak zorundadır (Kurt, 2013: 893). Öğretmen adaylarına "kuzen" kelimesini okuduklarında veya duyduklarında akıllarına gelen birbirinden farklı ilk on kavramı yazmaları söylenmiştir.

İkinci aşamada ise katılımcılardan 10 saniye içinde anahtar kavramlarla ilgili bir cümle yazmaları istenmiştir. Veriler analiz edilirken cümleler tek tek incelenmiştir. Amaç; öğrencilerin, anahtar kavramları, konunun içeriğine uygun anlamıyla bilip bilmediği, kavram yanılığının olup olmadığı ve yazdığı cevapların yüzeysel bir çağrışım ürünü olup olmadığını tespit edebilmektir (Nartgün, 2006).

2. 5. Verilerin Analizi

Veri analizine başlamak için öncelikle katılımcıların cevap kâğıtları 1'den 99'a kadar numaralandırılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bunun için birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Anahtar kavram için hangi kelimelerin ya da kavramların kaçar defa tekrarlandığını gösteren bir frekans tablosu oluşturulmuştur. Aynı anlamda cevaplanan kelimeler en sık tekrar edilen kelimeler

altında sınıflandırılmıştır. Kavramla ve diğer kelimelerle ilişkisi olmayan birçok kelime ve bir kez tekrarlanan kelimeler değerlendirmeye alınmamıştır. Kelimelerin sınıflandırılmasında anlamsal ilişki kriteri kullanılmıştır. Birçok çalışma veri analiz tekniğinin bu tipinin güvenli sonuçlar sağladığını göstermektedir (Kurt, 2013: 894).

3. Bulgular Ve Yorumlar

“Kuzen” kavramıyla ilgili öğretmen adaylarının bilişsel yapılarına ait elde edilen verilerin analizi sonucunda, belirlenen cevaplardan toplam 6 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ve her kategoride cevaplanan kelimeler listelenmiştir. Bu kelimeler bir kez tekrarlandıysa diğer kelimelerle birleştirilmemiştir. Bundan dolayı cevap olarak verilen kelimelerden 64 kelime kategorilere dâhil edilmemiştir. Bu kelimeler araştırmanın niteliği yönünden, Tablo 1’den çıkarılmış, ancak değerlendirilen her kategorinin sonunda ilgili yorumlar bölümünde belirtilmiştir. Sonuç olarak “kuzen” kavramıyla ilişkili geriye kalan 44 farklı kelime 6 kategoriye bölünmüştür. Tablo 1’de her kategoride cevaplanan kelimeler listelenerek frekans değerleri verilmiştir. Verilen cevaplar frekanslarıyla değerlendirildiğinde toplamda 577 kelime ortaya çıkmıştır.

Tablo 1: Türkçe Öğretmen Adaylarının “Kuzen” Kelimesi Hakkında Düşünceleri

Kategoriler	Kategorilerde Yer Alan Kavramlar ve Frekansları	Kategoriye Ait Frekanslar	Toplam
1.Akraba	“akraba”(58) “kardeş”(32) “amcaoğlu”(24) “kan bağı”(23) “amca”(22) “dayıoğlu”(19) “hala”(18) “teyzeoğlu”(18) “teyze”(16) “teyzekızı”(14)	318	

	<p>“dayı”(14)</p> <p>“dayıkızı”(13)</p> <p>“aile”(13)</p> <p>“amcakızı”(12)</p> <p>“halaoğlu”(12)</p> <p>“halakızı”(7)</p> <p>“yeğen” (3)</p>	
2. Sosyal Hayat	<p>“arkadaş”(52)</p> <p>“dost”(31)</p> <p>“sırdaş”(28)</p> <p>“sohbet”(9)</p> <p>“yardım”(9)</p> <p>“kavga”(7)</p> <p>“paylaşmak”(5)</p>	141
3. Sosyal Etkinlikler	<p>“eğlence”(20)</p> <p>“bayram/bayram yemeği”(8)</p> <p>“oyun”(6)</p> <p>“tatil”(5)</p> <p>“aile toplantısı”(3)</p> <p>“maç”(2)</p>	46

	"bilgisayar oyunu"(2)	
4. Duygular	"sevgi"(14) "yakınlık"(7) "vefalı"(6) "kıskançlık"(5) "öfke"(4) "sıkıcı"(2)	38
5. Farklı İsimlendirmeler	"kuzi"(11) "kanka"(7) "kanki"(4) "böle"(2) "kızan"(2)	26
6. Kuzenin kökeni	"yabancı kelime"(6) "Fransızca"(2)	8
Toplam	44 kelime	577

Elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının "kuzen" kavramına vermiş oldukları cevaplar ağırlıklı olarak "akraba" kategorisi altında toplanmıştır. "Akraba" belirlenen kategoriler arasında en baskın olanıdır. (f=318). Bu kategoride çoğu katılımcı "akraba", "amca", "amca oğlu", "kardeş", "hala", "kan bağı" kelimelerine odaklanırken, katılımcıların "dayı oğlu", "teyze kızı", "amca oğlu", "aile" kavramlarını yazdıkları da görülmüştür. Katılımcıların bu kategoride yazdıkları fakat bir kez tekrar edildiği için bu kategoriye dâhil edilmeyen bazı kelimeler ise "ağabey" ve "abla" olarak

belirlenmiştir. Bu tablodan hareketle katılımcıların ödünçlenen kelimeye karşılık gelen sekiz kelimeyi bildikleri görülmüştür. Verilen cevaplar doğrultusunda “*akraba*” kategorisinde çoğu katılımcının “*kuzen*” kelimesini sözlükte geçen anlamının dışında kullandığı görülmektedir. Özellikle anahtar kavrama karşılık verilen “*kardeş*” (f=32) cevabı bu fikri destekler niteliktedir.

“*Sosyal hayat*” ikinci kategori olarak oluşturulmuştur (f=141). “*Akraba*” kategorisinden sonra karşımıza çıkan en yoğun kategoridir. Katılımcıların, bu kategori ile ilişkilendirmeleri çoğunlukla “*arkadaş*”, “*dost*”, “*sırdaş*” kelimeleri olurken, daha az sayıda katılımcı “*sohbet*”, “*yardım*” “*kavga*”, “*paylaşmak*” kelimelerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların bu kategoride yazdıkları fakat bir kez tekrar edildiği için bu kategoriye dâhil edilmeyen kelime “*yoldaş*” olarak belirlenmiştir.

Üçüncü kategori “*Sosyal etkinlikler*” başlığı altında şekillenmiştir (f=46). Bu kategoride katılımcıların çoğunun “*eğlence*” kavramına odaklandıkları görülmüştür. “*Bayram/bayram yemeği*”, “*oyun*”, “*tatil*”, “*maç*”, “*bilgisayar oyunu*”, “*aile toplantısı*” gibi kavramlar katılımcıların verdikleri diğer cevaplar arasında yer almaktadır. Katılımcıların bu kategoride yazdıkları fakat bir kez tekrar edildiği için bu kategoriye dâhil edilmeyen kelimeler “*düğün*”, “*dizi*” ve “*sinema*” olarak belirlenmiştir. Bu kategoride verilmiş olan cevaplar, başka dilden alınan bir kavramın dilimize artık tamamen yerleşmiş olduğunu, sözlük anlamının dışına çıkarak zihinlerde çeşitli çağrışımlar oluşturduğunu ve farklı sosyal etkinliklere karşılık olarak dilimizde kendine yer bulduğunu göstermektedir.

“*Duygular*” dördüncü kategori olarak oluşturulmuştur. (f=38). Bu kategoride katılımcıların verdiği cevaplar “*sevgi*” kavramı üzerinde yoğunlaşırken en az cevap verilen kelime ise “*sıkıcı*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kategoride de “*kuzen*” kavramının diğer kategorilerde olduğu gibi var olan anlamının dışına çıktığı ve insanların zihninde tematik olarak farklı kavramlar alanları yarattığı açık bir şekilde görülmektedir.

“*Farklı isimlendirmeler*” beşinci kategori olarak ortaya çıkmıştır (f=26). Katılımcılar bu kategoride en çok “*kuzi*” ve “*kanka*” cevabını vermiştir. Çeşitli ağızlarda teyze çocuğu anlamına gelen “*böle*” ve çocuk kelimesini ifade etmek için kullanılan “*kızan*” ve “*kanki*” gibi ifadeler ise daha az sayıda katılımcı tarafından yazılmıştır. “*Kuzu*” kelimesi ise bir kez tekrar edildiği için bu kategoriye dâhil edilmemiştir. Kategoride yer alan “*kuzi*” cevabı fonetik olarak “*kuzen*” kelimesine benzemekte ve anlamsal açıdan da bu kelimeyle ilişki kurmaktadır. “*Kuzen*” ile “*kızan*” sözcüklerinin ilişkilendirilmesi ise ses itibarıyla ve akrabalıkla ilgili olması yoluyla gerçekleşmiştir.

Altıncı ve son kategori olarak karşımıza “*kuzenin kökeni*” çıkmaktadır (f=8). Bu kategori de katılımcılar “*yabancı kelime*” ve “*Fransızca*” cevaplarını vermişlerdir.

3. 1. Öğretmen Adaylarının Kuzen Kavramına Ait Alternatif Kavramları

Aşağıda öğretmen adaylarının “*kuzen*” kavramıyla ilgili açıklamalarına ait cümlelerden örnekler verilmiştir. Yazılan cümleler ağırlıklı olarak “*sosyal hayat*” başlığı altında toplanmıştır. Bu başlık altındaki cümleler incelendiğinde kuzenin akrabalık bildiren bir sözcük olarak kullanılmasından çok *arkadaş*, *dost*, *sırdaş* gibi kelimelerle ilişkilendirildiği görülmüştür. Bunun dışında adayların sırasıyla “*akraba*”, “*sosyal etkinlikler*”, ve “*duygular*” kategorilerine ait cümleler yazdığı tespit edilmiştir. Akraba kategorisinde yer alan cümlelerde kavram yanlışlarına rastlanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının “*farklı isimlendirmeler*” ve “*kuzenin kökenine*” yönelik kategorilerde cümle yazmadıkları görülmüştür.

Öğretmen adaylarının “*sosyal hayat*” kategorisine ait cümleleri;

“Eksiklerimizi kapatan yanındayken sıkılmayacağımız en rahat konuşabileceğimiz kişi.” (K4)

"Kuzen, sıkıntılarımızı paylaştığımız iyi bir arkadaştır." (K6)

"Kuzen, güzel vakit geçirdiğin değerli bir dosttur." (K22)

Öğretmen adaylarının "akraba" kategorisine ait cümleleri;

"Kuzen, kardeş olarak tanımlanan kişidir." (K5)

"Kuzen, anne ve babanın kardeşlerinden birinin çocuğudur." (K7)

"Babamın kuzeni benim de kuzenimdir." (K30)

"Anne ve babalarımızın kardeşleridir." (K62)

Öğretmen adaylarının "sosyal etkinlikler" kategorisine ait cümleleri;

"Aile toplantılarında bir araya gelindiğinde eğlenceli vakit geçirilen insandır." (K19)

"Bayramlarda ve bayram yemeklerinde bir araya geldiğimiz ve eğlenceli bir tatil geçirdiğimiz kişilerdir." (K23)

Öğretmenler adaylarının "duygular" kategorisine ait cümleleri;

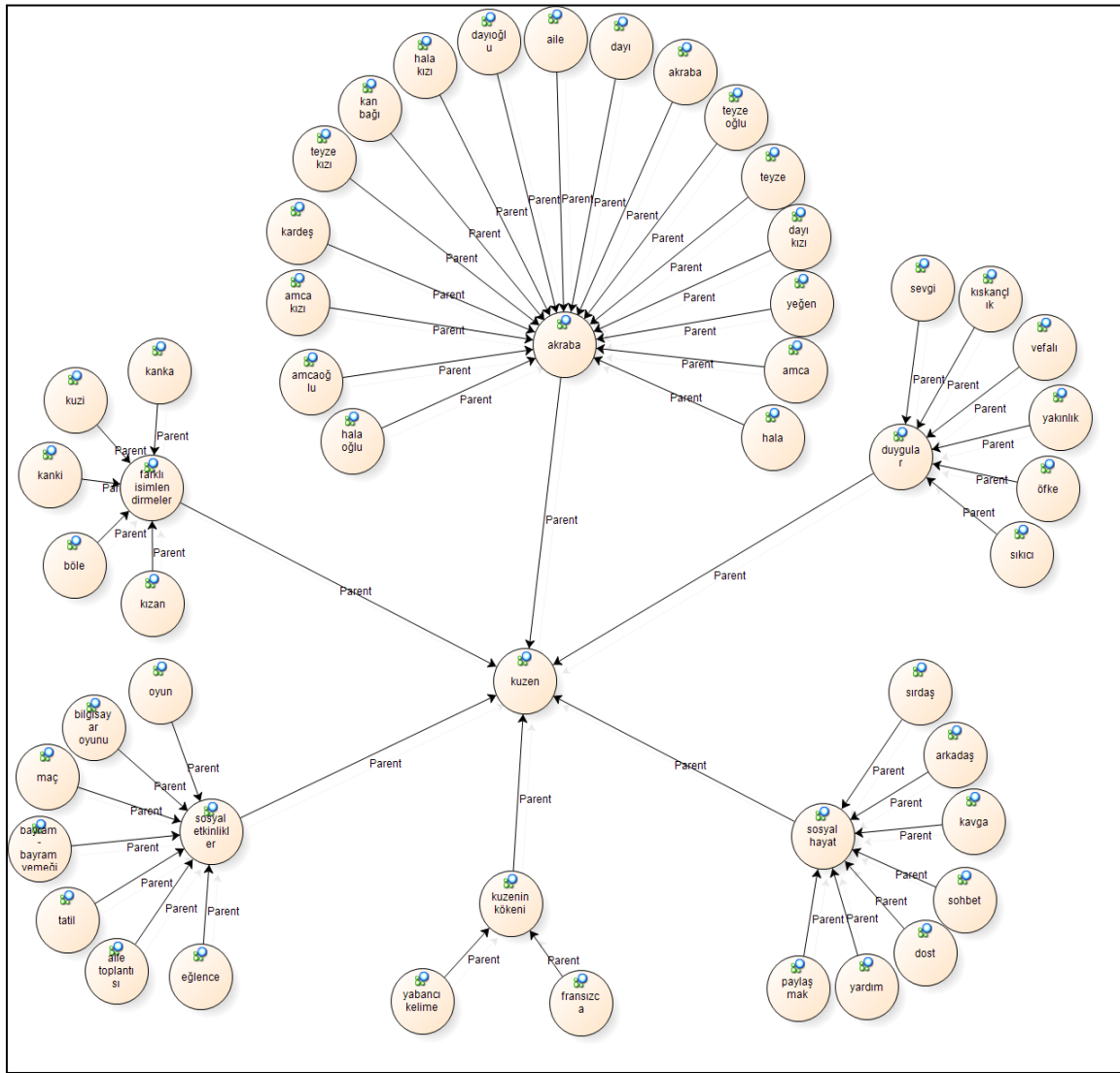
"... en vefalı, en yakın ve kafa dengi kişilerdir." (K8)

"Kuzenler, hem öfkelendiğimiz hem de sevdiğimiz yakınlarımızdır." (K34)

"Kuzen, yeri geldiğinde bize en yakın değerli kişidir." (K63)

Araştırma sonuçlarından hareketle Türkçe öğretmen adaylarının kuzenle ilgili bilişsel yapılarına ait bir model oluşturulmuştur (Model 1). Model incelendiğinde Türkçe öğretmen adaylarının kuzen kavramıyla ilişkili bilişsel yapılarının 6 kategori ile bağlantılı olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

Model 1: Türkçe Öğretmen Adaylarının Bilişsel Yapılarını Gösteren Kavram Ağı

4. Sonuç

Bu çalışma, Türkçe öğretmen adaylarının "kuzen" kavramıyla ilgili kavramsal çatılarını belirleyerek bilişsel yapılarını tespit etmek ve bunun dile yansımalarını göstermek amacı ile yapılmıştır. Bu çalışmada bağımsız kelime ilişkilendirme testinde ifade edilen cevaplar altı kategori altında toplanmıştır. Kategoriler incelendiğinde "kuzen" kelimesinin akrabalık ilişkilerinden, duygulara ve farklı isimlendirmelere kadar geniş bir alanda kullanıldığı görülmüştür. Bu durum Fransızcadan ödünçlenen bir kelimenin günlük hayatımızın her alanında etkili olduğunu göstermektedir.

Aynı zamanda bağımsız kelime ilişkilendirme testinin sonuçlarından hareketle kelimenin sözlük anlamı incelendiğinde insanlar tarafından burada geçen anlamda kullanılmadığı ve sözlükteki anlamının dışına çıktığı görülmüştür. Bu noktada ödünçlenen "kuzen" kelimesinin her ne kadar sözlüksel olarak kayda geçmese bile kelimenin zamanla insanların zihninde farklı anlamlar ürettiği görülmüştür. Ancak zihinde oluşan bu anlam çeşitliliğine rağmen "kuzen" in karşılık geldiği anlamlarla kıyaslandığında kelimenin kısıtlı, dar bir kavramla ilişkilendirilmesi ödünçlemenin olumsuz etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonuçlarında, katılımcıların kuzene karşılık gelen “amca oğlu, amca kızı, teyze oğlu, teyze kızı, dayı oğlu, dayı kızı, hala oğlu, hala kızı” gibi kelimeleri bildikleri görülmüştür. Buna rağmen katılımcıların “kuzen” kavramına karşılık gelen bu sözcükleri bilip ağırlıklı olarak bu kavramı kullanmaları sosyal çevrenin ve modanın tesiri olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu kelimeyi kullanan kesimin sosyal yapısı ve çevresi düşünüldüğünde daha çok şehirli, belirli bir yaş aralığında ve okur yazar olduğu çok açık bir şekilde söylenebilir.

Diller arasındaki yabancı sözcük alışverişi, her şeyden önce yeni kavramları karşılayacak sözcüklerin kaynak dilde bulunmaması ya da o dilin olanakları içinde yaratılmaması nedeniyle gündeme gelmektedir. Ancak araştırmaya konu olan “kuzen” kelimesi incelendiğinde dilimizde bu kavramı karşılayacak birden fazla kelimenin olduğu görülmüştür. Dilde herhangi bir kavramı karşılayan bir kelime bulunurken yabancı bir dilden kelime ödünçlemenin dili zenginleştirmekten ziyade dil üzerinde olumsuz etkilere sebep olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bilinçsiz bir şekilde yapılan bu ödünçlemeler dili alıcı, pasif bir konuma getirip kendi yapısına uygun kelime türetme yolundan uzaklaştıracaktır. Araştırma sonuçlarından hareketle “kuzen” kelimesinin dilimizde karşılığı bulunmasına rağmen ısrarla Fransızcadan bu kelimeyi dilimize ufak ses değişiklikleri yaparak aldığımız görülmüştür. Verilen cevaplar incelendiğinde ödünçlenen bu kelimenin değişerek “kuzi” şeklinde de kullanılmaya başlandığı dikkat çekmektedir.

Dildeki ödünçleme kelimelerin dilin iç yapısını bozmadığı, aynı ya da benzer kavramı karşılayan yöresel kelimelerin unutulmasına neden olmadığı sürece, o dili yozlaştırdığını ve dilin doğal seyrini bozmuş olduğunu söyleyemeyiz. Dil olarak adlandırdığımız sistem tek başına kelimelerden ibaret değildir. Bazen ödünçlenen kelimeler dilin ifade gücünü arttırmada önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak araştırmamıza konu olan “kuzen” kelimesinden hareketle bu yapıdaki ödünçlemelerin, dilimiz için olumsuz etki yaratacağını düşünmekteyiz. Arapça, Farsça kelimeler ve dil kurallarına karşı alınmış olan önlemler günümüzde de Batı dillerine karşı alınmalıdır. Bu bağlamda önce yabancı unsurlar belirlenmeli sonra çözüm yolları üretilmelidir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan kavramlar, terimler ödünçlemek yerine Türkçe kelime yapım yolları işletilmeli ve milletin derin edebî zevki ve estetik anlayışı gözetilerek alıntı kelimelere karşılıklar bulunmalı ve önerilmelidir.

Kaynakça

- AKSAN, D. (1990). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi,
-(2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 1. 2. 3. ciltler*, Ankara, TDK Yayınları,
- ATASOY, B. (2004). *Fen Öğrenimi ve Öğretimi*, Ankara, Asil Yayınevi,
- BAHAR, M. ve KILIÇLI, F. (2001). Kelime İlişkilendirme Testi Yöntemi ile Atatürk İlkeleri Arasındaki Bağların Araştırılması. X. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- BAHAR, M. ve ÖZATLI, N. (2003). Kelime İletişim Test Yöntemi ile Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Canlıların Temel Bileşenleri Konusundaki Bilişsel Yapılarının Araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 75-85.
- BURAN, A. (2001). *Yabancı Diller Karşısında Türkçe*, Türk Yurdu-Türkçeye Saygı, C. 21, S. 162-163, s. 79-82.
- ÇİÇEK, A. (2004). Türkçeye Giren Yabancı Kökenli Bazı Kelimeler Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 24, s. 1-9.
- DEVELİ, H. (2011). *Dil Doktoru Dile ve Türkçeye Dair Yazılar*, İstanbul: Kesit Yayınları

- DURMUŞ, O. (2004). Alıntı kelimeler bakımından Türkçe Sözlük. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 26, s.1-21.
- ERCAN, F., TAŞDERE, A., ve ERCAN, N. (2010). Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Bilişsel Yapının ve Kavramsal Değişimin Gözlenmesi. *Türk Fen Eğitim Dergisi*, 7 (2), 136- 154
- IŞIKLI, M., TAŞDERE, A. ve GÖZ, N. (2011). Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapıların İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 50-72.
- İMER, K. (2001). *Türkiye'de Dil Planlaması: Türk Dil Devrimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları,
- KARAAĞAÇ, G. (2002). *Dil, Tarih ve İnsan*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KORKMAZ, Z. (1995). *Türk Dilinin Yabancı Dillere Karşı Korunması İçin Alınması Gereken Önlemler*. Türk Dili, s. 1268-1280.
-(2002). *Batı Kaynaklı Yabancı Kelimeler ve Dilimiz Üzerindeki Etkileri*. Ankara: TDK Yayınları, s. 843-858.
- KURT, H. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bağışıklık Konusundaki Bilişsel Yapıları, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. S. 21, s. 242-264.
- KURT, H., EKİCİ, G. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bakteri Konusundaki Bilişsel Yapılarının ve Alternatif Kavramlarının Belirlenmesi, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (8), s.885-910.
- NARTGÜN, Z. (2006). *Fen ve Teknoloji Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- PAYLAN, K. (2015). Türkçede Kelime Türetme Yollarına Genel Bir Bakış (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). *Pamukkale Üniversitesi*. Denizli.
- SİR, A. (2013). Türkçede Batı Kaynaklı Kelimeler ve Unsurlar Sorunu. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 6 (8), s.969-982.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK. *Güncel Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b3. (Erişim Tarihi: 09.08.2017).
- TDK. *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bati&arama=kelime&guid=TDK.BATI. (Erişim Tarihi: 09.08.2017).
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık